

Codex ethicus

FÖR PRÄSTER OCH DIAKONER
I STOCKHOLMS STIFT

CODEX ETHICUS FÖR PRÄSTER OCH DIAKONER I STOCKHOLMS STIFT

Codex ethicus är en vägledning för oss själva, en uttolkning av våra vigningslöften och en manual för hur vi lever våra löften. Ingen av oss äger sin vigningstjänst. Den har vi i relation till vår kyrka och till Gud som har kallat oss till vårt uppdrag. Vi står till förfogande i våra tjänster. Vi står också i tjänst för människor som har ett stort förtroende för oss. För dem ger Codex ethicus en bild av vad som gäller för oss och den tjänar till att upprätthålla förtroendet för oss. Den ersätter inte vigningslöftena eller det som står i kyrkoordningen, men den ger en tolkning och är uttryck för en livshållning. För oss som står i vigningstjänst är det viktigt att Codex ethicus, liksom vigningslöftena, blir stöd i våra liv när vi dag för dag strävar efter att låta tro, lära och liv bli ett.

Codex ethicus har arbetats fram av biskopen tillsammans med kontraktsprostarna och stämts av med kontraktsdiakonerna och de fackliga företrädarna.

Stockholm i påsktid 2011

Eva Brunne
biskop

Codex ethicus består av etiska riktlinjer för präster och diakoner som är anställda eller boende i Stockhoms stift och som står under stiftets biskops tillsyn. Riktlinjerna är vägledande oavsett vilken tjänst man innehar, inom eller utom kyrkan, och gäller såväl under arbetstid som fritid, eftersom man alltid är präst eller diakon. De avser därför även dem som lämnat den aktiva tjänsten. Riktlinjerna är också relevanta och vägledande för stiftets biskop, även om tillsynen för biskopar utövas av biskopsmötet och Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar.

Codex ethicus är tänkt att tjäna som vägledning för präster och diakoner i förhållande till allmänhet och församlingsbor, kollegor och andra medarbetare. Den ska stödja prästers och diakoners professionella hållning, stärka lojalitet och ansvarskänsla inom vigningstjänsten, värna förtroendet från kyrkotillhöriga och allmänhet samt kunna vara till hjälp i stiftets tillsynsuppdrag.

Codex ethicus har till största delen karaktären av övergripande principer, förhållningssätt och allmänna riktlinjer. I några fall konkretiseras det generella i exempel och mer specifika regler.

Att riktlinjerna är etiska betyder att de är vägledande både vad gäller generella förhållningssätt och mer konkreta handlingar, och att de fungerar som tydning av det förtroende som ges åt dem som står i kyrkans vigningstjänst. Att riktlinjerna är etiska innebär också att de inte uppehåller sig vid etikettsfrågor och inte är att jämföra med juridiska eller arbetsrättsliga föreskrifter. De tydliggör istället etiska förhållningssätt och normer och värden som den vigda kyrkoarbetaren förväntas följa. Denna etik har sin grund i allmänmänskliga insikter, men tar också sin utgångspunkt i Bibeln, kyrkans tro och bekännelse, i vigningslöftena och i kyrkoordningen.

Codex ethicus för präster och diakoner i Stockholms stift har kommit till för att ge stöd i den kallelse som man har fått och bejakat. Den syftar inte till likriktning utan till hjälp att förbli trogen den uppgift man har fått sig anförtrodd.

Ytterst är varje präst och diakon beroende av Guds nåd. Isolerad från ett andligt liv i den kristna kyrkans gemenskap riskerar en Codex ethicus att bli uttryck för moralism och död bokstav.

Präster och diakoner i Stockhoms stift bör av egen erfarenhet kunna känna igen och bejaka innehållet i Codex ethicus.

VIGNINGSLÖFTENA

Vid vigningen har både prästen och diakonen lovat:

- att åta sig uppdraget att vara präst eller diakon och att utöva detta så, att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen.
- att i sin tjänst följa Svenska kyrkans ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild.
- att leva så bland människor att han/hon blir ett vittne om Guds kärlek och om försoningens hemlighet.

Dessutom har prästen lovat:

- att stå fast i kyrkans tro, rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga skrift och som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten.

Dessutom har diakonen lovat:

- att stå fast i kyrkans tro, hjälpa dem som behöver hans/hennes tjänst och stå på de förtrycktas sida.

Självklart ska också prästen stå på de förtrycktas sida och diakonen, om han/hon förkunnar, göra det rent och klart och enligt Svenska kyrkans bekännelse.

Vigningstjänsten är och förblir ett livslångt uppdrag. Därför är vigningslöftena förpliktande livet ut för dem som står i kyrkans vigningstjänst.

Att vara präst eller diakon är en kallelse och en livshållning. De som står i kyrkans vigningstjänst låter vigningslöftenas innebörd genomsyra vardagen och ta konkret gestalt i liv och handling.

Inledningsorden till kyrkohandbokens vigningsordningar anger vad som är det centrala i uppdragen. Några uppgifter är specifika, men gemensamt är att präster och diakoner ska leva som Kristi tjänare och sträva efter att låta tro, lära och liv bli ett. Om just detta – att tro, lära och liv ska vara i samklang med varandra – handlar Codex ethicus.

ANSVAR OCH FÖRVÄNTAN

Trohet och solidaritet

Av kyrkans medarbetare förväntas trohet mot uppdraget och solidaritet med Svenska kyrkan, dess lära och ordningar. Det gäller särskilt dem som avgett vigningslöften. Ytterst sett är det fråga om en trohet till kyrkans Herre och ett personligt förhållande till Jesus Kristus, som ger kallelsen till tjänst. Solidaritet förväntas därmed också med kyrka, biskop, stift och församlingar och med medarbetare av olika slag, såväl anställda som ideella.

Denna trohet och solidaritet innebär inga orimliga krav. Den kan också rymma ett kritiskt ifrågasättande. Att i en positiv och konstruktiv anda ge och ta emot saklig kritik är också det ett uttryck för en solidaritet som gagnar kyrkans enhet, sammanhållning och uppdrag.

Solidariteten yttrar sig bland annat i respekt för medarbetarna och i vilja att även lyssna till kritiska synpunkter. En god solidaritet stöder och inspirerar till arbetsglädje, stärker gemenskap och bidrar till att skapa och upprätthålla en god ordning. De som står i kyrkans vigningstjänst har ett särskilt ansvar för enheten i kyrkan.

Präster och diakoner förfogar inte ensidigt över sin vigningstjänst. De står i första hand i kyrkans, stiftets och i församlingens tjänst och medverkar till att den grundläggande uppgiften blir utförd.

Präster och diakoner ska pröva sina motiv när de utövar vigningstjänsten. I Svenska kyrkan finns ett tydligt regelverk med ett betydande frirum. Präster och diakoner bör aktivt ta del i samtalet kring kyrkans uppdrag och framtid. De har rätt, ibland även plikt, att utmana och ifrågasätta. Men det är inte godtagbart att agera ut sin frustration och aggressivitet på ett destruktivt och oansvarigt sätt. Vi skapar tillsammans den kultur, som vi alla lever i och är beroende av. Och alla har ansvar för att bidra till tillitens och förtroendets förhållningsätt. Ofta förväntar vi oss detta av andra. Präster och diakoner ska därför respektera och hjälpa varandra och andra medarbetare så att intern kritik och frustration hanteras i rätt forum och på rätt sätt.Handledning, utvecklingssamtal, enskilda samtal och bikt är exempel på situationer där sådant får utrymme. Att exempelvis söka handledning är att förhålla sig till sin tjänst på ett professionellt sätt.

Medarbetarskap, kollegialitet och ledarskap

Att arbeta i ett kyrkligt arbetslag kräver förmåga att samverka i ett kollegium där det finns olika kompetenser och uppgifter, men där alla har ett gemensamt uppdrag. Kyrkans medarbetare respekterar varandras tjänster och hjälps åt i det gemensamma uppdraget.

Präster och diakoner ska delta i präst- och diakonmöten, i kontraktskonvent och i andra samlingar som biskopen och kontraktsprosten kallar till. De som står i kyrkans vigningstjänst har ett särskilt ansvar för att bygga upp och stärka gemenskapen i församlingar, kontrakt och stift. Likaså ska präster och diakoner sträva efter goda och förtroendefulla ekumeniska relationer.

Gemenskapen och samarbetet i en församling kan sättas på prov. Det krävs klarsyn och mod att se och ta itu med det som kan bli eller redan är ett problem.

Om något uppfattas vara fel ska det föras vidare till kyrkoherden och, om frågan kräver det, även till kontraktsprosten, biskopen och/eller domkapitlet. Här krävs omdöme och ibland även civillkurage.

Om motsättningar hotar eller har blivit en realitet, förväntas präster och diakoner visa öppenhet och villighet till samtal och förlikning. De är kyrkans tjänare och inte dess herrar. Uppdraget som präst eller diakon står alltid i enhetens och gemenskapens tjänst.

Ledarskap utövas inte bara i relation till anställda. Präster och diakoner ska även uppmuntra, bekräfta och utrusta andra att se sin kallelse att gå in i uppgifter som medarbetare, ledare och ansvariga i församling och kyrka och på så sätt bidra till att förutsättningar för ett brett ledar- och medarbetarskap skapas och upprätthålls.

Relationen till biskopen, kontraktsprosten och kyrkoherden

Stiftets biskop har till uppgift att utöva tillsyn över stiftets församlingar men också att vara stiftets ledare och en ”herde för Guds hjord”.

Som ordförande i domkapitlet och stiftsstyrelsen har biskopen ansvar för att utöva tillsyn och främja församlinglivet. Biskopen ansvarar också för hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och för att de följer vigningslöftena. Det innebär exempelvis att ett samtal med biskopen inte utan vidare kan anses falla under tystnadsplikten.

Biskopen måste vara fri att handla utifrån sin samlade kunskap om förhållanden i stiftet för att kunna fullgöra sin uppgift. Präster och diakoner ska därför räkna med att problem, frågor och förslag som framförs vid samtal med biskopen kan sättas in i ett större sammanhang än det rent privata. Samtidigt är det en självklarhet att biskopen strävar efter ett förtroendefullt förhållande till stiftets präster och diakoner, något som också innebär att biskopen har ett självavärdande förhållningssätt till dem som han eller hon har tillsyn över.

Kyrkoherden i en församling har en liknande dubbel uppgift: dels som präst, dels som chef och arbetsledare. Då kyrkoherden står i en arbetsrättslig relation till en präst, diakon eller någon annan medarbetare i församlingen, ska enskild självavärd inte förekomma.

Präster och diakoner måste alltid ha möjlighet att vända sig till sin kyrkoherde och sin biskop med förtroende. Ingen medarbetare ska på grund av biskopens eller kyrkoherdens särskilda ansvar avstå från personliga samtal. Men i varje enskilt fall klargörs samtalets karaktär, så att inga missförstånd kan uppstå.

I kontraktsprostarnas uppdrag ingår att biträda biskopen med ledning och tillsyn av stiftets församlingar, kalla präster och diakoner till konvent och andra överläggningar samt att föra samtal med enskilda medarbetare. Även om kontraktsprosten i sitt uppdrag som kontraktsprost inte står i någon arbetsrättslig relation till präster och diakoner i kontraktet, ingår det i hans/hennes uppdrag att ha omsorg om dem och bistå med råd och uppmuntran.

En präst eller diakon i stiftet som inte har anställning i en församling, kyrklig samfällighet eller i stiftsorganisationen bör hålla kontakt med kontraktsprosten för att tydliggöra relationen

och för att komma överens om hur uppdraget som präst eller diakon kan utövas i den aktuella situationen. Ansvaret för detta är ömsesidigt.

Relationer till andra medarbetare

Präster och diakoner har genom sina vigningslöften och i sin relation till biskopen och domkapitlet ett särskilt ansvar för kyrkans tro, bekännelse och lära. Tillsammans med alla döpta och kyrkotillhöriga har präster och diakoner del i det gemensamma uppdraget att förkunna det kristna budskapet och att bygga församling.

De som står i kyrkans vigningstjänst ska sträva efter ett gott samarbete med kollegor och andra medarbetare i församlingen. De bör medverka till allas delaktighet och respektera andras kompetens och ansvarsområden.

Präster och diakoner ska följa gemensamt fattade beslut och överenskommelser, liksom beslut som är fattade av biskopen, kyrkoherden eller kyrkorådet.

Präster och diakoner har också, tillsammans med andra medarbetare, ett ansvar för att uppmärksamma kollegors personliga problem och svårigheter.

En präst eller diakon ska känna ansvar för den problematik som det innebär när han eller hon är gift med eller på annat sätt står i en nära relation till någon i personalgruppen. Det är särskilt viktigt när det gäller en kyrkoherde eller någon annan i arbetsledande ställning.

Tillgänglighet

Att vara präst eller diakon är en kallelse och en livshållning. Det innebär inte att man ständigt är i tjänst, men att man står i beredskap att utföra den tjänst som människor med rätta kan förvänta av en präst eller diakon. Detta gäller även i relation till personer som inte tillhör Svenska kyrkan. Den som söker kontakt i ett angeläget ämne ska snabbt få ett svar eller någon annan återkoppling.

Bemötande och makt

Den som står i kyrkans vigningstjänst ska respektera var och en som han eller hon möter så att inte den personliga integriteten kränks. Varje människa ska ses som en Guds skapelse, värdefull och helig. Ingen får diskrimineras.

I vissa situationer kan en präst eller diakon ha ett övertag i relation till andra människor. Därför behövs en medvetenhet om när ojämlika maktrelationer uppstår. När en präst eller diakon exempelvis är i sin egen miljö kan andra uppleva det som ett underläge, man är på ”bortaplan”. Präster och diakoner måste därför vara vaksamma och öva sig i lyhördhet och ödmjukhet inför den andres situation.

En diakon eller präst ska aldrig använda sina kontakter med människor för att få egna fördelar eller skapa felaktiga beroendeförhållanden av exempelvis ekonomisk eller sexuell art. I mötet med andra ska präster och diakoner vara medvetna om var gränserna går.

I och utanför arbetstid

Präster och diakoner förfogar inte över en egen, privat sfär vid sidan av den offentliga dimensionen av vigningstjänsten. Kallelsen, den inre som bekräftas av den yttre, är en helhet. Man är alltid, i arbete och på fritid, präst eller diakon.

Präster och diakoner är förebilder för andra och företrädare för den kyrka de tjänar. Det är exempelvis inte godtagbart att uppmana andra till flitig kyrkogång medan man själv inte deltar i gudstjänstlivet. För att vara trovärdig ska en präst eller diakon i sitt eget privata liv praktisera de kyrkliga handlingarna, de som han/hon har i uppdrag att förvalta i sin tjänst. Det innebär bland annat att leva i trohet och kärlek, med äktenskap som den önskvärda, långsiktiga samlevnadsformen. Det är också en trovärdighetsfråga att präster och diakoner låter döpa sina barn, ingår äktenskap och begravs enligt Svenska kyrkans ordning.

Det allmänna förtroende som präster och diakoner har är en förutsättning för att kunna utöva tjänsten. Om han eller hon har olika förhållningssätt i tjänsten och i det privata livet, kan förtroendet allvarligt skadas. Alla som står i kyrkans vigningstjänst har ett personligt ansvar för att förtroendet hålls levande. I kyrkoordningens sammanhang talas det om att man ”genom

brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt” kan ”skada det anseende” en präst eller diakon bör ha. Om detta anseende har skadats ”i avsevärd mån” får domkapitlet förklara prästen eller diakonen obehörig att utöva vigningstjänsten, alternativt besluta om prøvotid eller ge en skriftlig erinran.

SJÄLAVÅRD

Enskild själavård och själavårdande samtal

Den som står i kyrkans vigningstjänst har ansvar för hur han eller hon bemöter människor och vid alla former av själavård är det viktigt att den som söker stöd står i centrum. Präster och diakoner ska iaktta den sekretess och tystnadsplikt som gäller för tjänsten. Sekretess och tystnadsplikt regleras i lagar, i kyrkoordningen och genom avtal.

Själavårdaren ska inte inleda privata relationer med en person som står i en själavårdsrelation till honom/henne. Så länge själavårdsrelationen består iakttar den som står i vigningstjänsten enbart själavårdarens engagemang och intresse. Efter det att en själavårdsrelation avslutats, ska det gå en längre tid innan någon annan typ av relation kan etableras. Det är viktigt att både ett enskilt och en serie själavårdssamtal får ett tydligt avslut.

Medvetenhet behövs också om skillnaden mellan själavård och terapi.

Själavårdssamtal äger rum i många olika miljöer. Den som utövar själavård ska vara medveten om att platsen för samtalet har betydelse. Själavårdssamtal ska i möjligaste mån förläggas till lokaler med goda förutsättningar för avskildhet och sekretess.

Egen själavård

Den grundläggande vigningen till tjänst i kyrkan sker i dopet. Att vara präst eller diakon är därför i första hand en fråga om lärjungaskap och om delaktighet i kyrkans och församlingens liv. Ett regelbundet böne- och gudstjänstliv är lika väsentligt för dem som står i kyrkans vigningstjänst som för alla kristna. Därför ska präster och diakoner avsätta den tid de behöver för att vårda sitt eget andaktsliv. Att tillsammans med församlingen fira gudstjänst, ta emot sakramenten och höra andra predika är en omistlig del i den egna andliga mognaden.

En präst eller diakon använder i hög grad sig själv som ett arbetsredskap. Därför är studier, andlig vägledning och egen själavård viktiga inslag i prästens och diakonens liv. Därmed skapas möjligheter till bearbetning av den personliga tron, så att den

mognar och fördjupas. Ett sådant trosliv är också en förutsättning för att kunna utöva själavård i relation till konfidenten.

Det är en god och beprövad praxis att präster, diakoner och andra medarbetare söker sin egen själavårdare utanför den egna församlingen.

Att vårda sig själv

Att vara präst eller diakon innebär att ständigt ge av sig själv. Därför är det lika viktigt att vårda sin egen hälsa som att finnas till för andra. Tid för återhämtning är nödvändigt och ska uppmuntras.

Präster och diakoner ska fortlöpande utveckla sin kompetens och skicklighet. Litteraturstudier, handledning, fortbildning och erfarenhetsutbyte kollegor emellan är viktiga redskap. Det är också angeläget att följa och delta i den aktuella debatten i kyrka och samhälle.

Genom goda sociala relationer blir präster och diakoner naturligt förebilder. Det kan finnas risk för att arbetsuppgifterna tar så mycket tid i anspråk och ger så stor personlig bekräftelse, att privata relationer i familj och bland vänner försummas. Men att vårda privata relationer är också det en kallelse.

En präst eller diakon kan naturligtvis drabbas av samma svårigheter och livsproblem som alla andra. Den som kommer i svårigheter i sitt privatliv ska så snabbt som möjligt söka den hjälp som han eller hon behöver.

Om en präst eller diakon ingår äktenskap med en medarbetare i den egna församlingen riskerar förtroendet att skadas. Han eller hon ska då vara beredd att ta ansvar för den situation som uppstår genom att exempelvis söka ny tjänst.

Den som är vigd till tjänst har ett eget ansvar att ständigt arbeta med att utveckla sin personkännedom och fördjupa reflektionen över sig själv och de nådegåvor som han eller hon har fått.

HANTERING AV ERSÄTTNINGAR, PENGAR, GÅVOR OCH ANDRA UPPDRAG

Ersättningar och bisysslor

Uppdraget att utöva kyrkans vigningstjänst är inte något som prästen eller diakonen fritt förfogar över. Det är begränsat av ett inomkyrkligt regelverk samt står under tillsyn av biskopen och domkapitlet. Man "äger" inte sin vigningstjänst och förfogar inte över den för egna syften. I och med vigningen blir prästen behörig att utföra kyrkliga handlingar.

Prästen ska inte ta emot ekonomisk ersättning för kyrkliga handlingar av någon annan än en församling. Om privatpersoner ändå vill ge en ekonomisk gåva, kan prästen ta emot pengar och fråga vilket ändamål givaren vill att de ska gå till. Det är viktigt att därefter lämna pengarna till församlingen, samt ett kvitto till givaren. Givetvis får man ta emot gåvor som har ringa ekonomiskt värde.

Präster och diakoner har ibland kvalifikationer som efterfrågas utanför kyrkan men som följer av uppdraget i vigningstjänsten. Att finnas på andra arenor i samhället än de kyrkliga kan ofta vara till gagn för kyrkan. Präster och diakoner som utanför sin tjänst tillhandahåller andra tjänster än de som är förbundna med vagnings-tjänsten får ta betalt för dessa. Men i sådana fall är det särskilt viktigt att ha för ögonen att man ändå uppfattas som representant för kyrkan. Arbetsgivaren har rätt att kräva redovisning av bisysslor och kan förbjuda dem om de skadar arbetsgivarens rykte, uppfattas som konkurrerande med arbetsgivarens verksamhet eller om de verkar hindrande på de ordinarie arbetsuppgifterna.

Pengar, testamenten och andra gåvor

Det förekommer att präster och diakoner erbjuds testamentariska gåvor, ibland av stora värden. Alla sådana gåvor måste avvisas.

Gåvor som tas emot till verksamhet inom eller utanför församlingen sänds omgående till det angivna ändamålet. Gåvor, kollekter, församlingsmedel och privata tillgångar hålls strikt åtskilda.

MASSMEDIA, MEDDELARFRIHET OCH SEKRETESS

Meddelarfrihet gäller inte för uppgifter som framkommit under bikt, enskild själavård eller själavårdande samtal. Den gäller inte heller det som helt eller delvis har belagts med sekretess, exempelvis skyddade personuppgifter, hemliga avtal m m.

Det är bra att präster och diakoner deltar och finns i sociala medier som Facebook, Twitter och bloggar. I dessa och liknande sammanhang är det viktigt att visa gott omdöme, reflektera över hur man uttrycker sig och tänka på att man inte utelämnar enskilda personer. Personliga konflikter och samarbetsproblem ska inte bearbetas på offentliga arenor. I sociala medier är det särskilt viktigt att inte leva ett liv som präst eller diakon och ett helt annat liv på fritiden. Det som uttrycks i sociala medier, ska kunna sägas precis på samma sätt offentligt. Annars ska det inte sägas alls. Vem som uttalar sig i massmedia som officiell representant för en församling ska klargöras inom varje församling och respekteras.

AVSLUTNING

Att reflektera över vigningslöftena

Präster och diakoner ska vara både tecken och redskap för försoning och upprättelse. I sina vigningslöften har präster och diakoner lovat att förverkliga detta. Samtidigt har man lovat att ”med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd leva enligt dessa löften”, en formulering som rymmer insikten om att vi alla har vår skatt i ett skört lerkärl.

Också läkare, lärare, poliser, advokater, för att bara nämna några, står under tillsyn i sin yrkesutövning. Det är i sig inget speciellt för präster och diakoner. Det gäller dessutom alla kyrkoanställda. Det som är speciellt för präster och diakoner är vigningslöftena och att tillsynen inte endast gäller yrkeslivet i strikt mening, utan hela livet och levnadssättet. I kyrkoordningen talas om att en präst eller diakon inte får skada ”det anseende en präst och diakon bör ha”. Den som gör det kan förklaras obehörig att utöva vinningstjänsten.

Det är viktigt att präster och diakoner kontinuerligt reflekterar över de löften som man har avlagt och att biskopen och kontraktsprostarna aktualiserar och stimulerar denna reflektion.

Att se, bedöma och handla med Jesus som förebild

Jesus ser alltid människan, hennes möjligheter och gåvor. Därför ska präster och diakoner öva sig i att se sin nästa med Jesu Kristi blick. Den väjer inte för det svåra, i den finns alltid morgondagens möjligheter. Vi ska sträva efter att detta synsätt ska prägla kyrkan som arbetsplats och gemenskap. Det gäller således också i kyrkoråd och kyrkofullmäktige liksom i andra organ och gemenskaper.

Präster och diakoner har ett särskilt ansvar för att evangeliet genomsyrar alla delar av Kristi kropp. Därför avslutas Codex ethicus med ord hämtade ur vigningsordningen:

Jag vill med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd leva enligt dessa löften.

www.svenskakyrkan.se/stockholmsstift

Svenska kyrkan
STOCKHOLMS STIFT